

Úgy a tudományos krimináltaetológia, mint a gyakorlati kriminálpolitika szempontjából elsősorú kérdés a kriminalitás tényezőinek értékelése, vagyis annak megállapítása, hogy a bűntettek elkövetésénél a bűnözést létesítő faktorok közül melyik a magasabb fokú: a külső, vagy belső tényező-e? Az értékelés adja meg az egyes kriminológiai iskolák karakterét is.

Ami az értékelés módszertani kérdésére vonatkozik: itt két eljárást követhetünk. Az egyik a kriminogén faktorok szerepét a kriminalitás különböző fajainál, a másik pedig a kriminalitásnál általában kutatja. Lássuk először az első eljárást.

A kriminalitásnak, az azt létesítő tényezők két nagy csoportja után: két fő kategóriája különböztethető meg. A bűntettek azon csoportjánál ugyanis, melynél a büntettes pillanatnyi fellobbanás, vagy végső anyagi nyomor hatása alatt lép a bűnözés útjára, vagyis amikor az elkövetett bűntett az egyén életében pusztán kellemetlen epizód: a kriminalitás külső tényezői jutnak színesebb érvényesüléshez. Ez az úgynevezett akut kriminalitás.

Ott ellenben, ahol a gonosztevő életében a büntetendő cselekmények elkövetése vörös fonákként vonul végig, hol a büntettest annak pszichofiziológiai szervezete a kriminalitással tartós szövetségbe egyesíti: a kriminalitás belső tényezői játszanak vezérszerepet. A kriminalitásnak ezt a fajtát krónikus-nak hívjuk.

Ha most az akut kriminalitást a krónikussal mérlegre tesszük, hogy elterjedésük arányát megtudjuk, úgy a mérleg — a nemzetközi bűnügyi statisztika adatai szerint — az akut kriminalitás javára fog kibilleni. De ezzel egyúttal meg is kaptuk az első mértéket. Az akut kriminalitásnak a krónikussal szemben való nagyobb elterjedése ugyanis a szociális tényezőknek a biológiaiak feletti túlsúlyát bizonyítja.

Vizsgálhatjuk másodszor a kriminalitás tényezőinek viszonyaként, hogy a kriminogén faktorok kölcsönhatásában megnyilvánuló erőviszonyát tesszük kutatás tárgyává. Tehát előbb a szociális, azután a biológiai tényező szempontjából. A szociális miliő szempontjából azt látjuk, hogy ennek összetevői egy része olyan szerui átalakulások gazdag forrása, melyeket, mint a bűntettek elkövetésének biológiai tényezőit tanultunk megismerni.

A társadalmi környezet és az emberi organizmus elfajulása közötti okozati összefüggés megvilágítására egy igen gazdag és értékes szociológiai és antropológiai irodalom áll rendelkezésünkre. Itt csak pár jellegzetes adalékra hivatkozunk. Így

mindenekelőtt azon érdekes, az állatok domesztikációjánál végzett kísérletekre, melyek a táplálkozás és ezzel összefüggő életmód kihatását kutatták ez állatok koponyaalkatára. E téren a kísérleti tenyésztés színes kollekciójában gyönyörködve látható a külső milliónek szervi átalakító hatása.

Az ezen kísérletek alapján kiváltódott, egyes népfajok és társadalmi osztályok elfajulásának aetiológiai felfejtésére irányuló tanulmányok pedig nyilvánvalóvá tették, hogy a koponyadeformációk és ezzel összefüggő lelki elfajulások egész sorozata: a "főtális, gyermekkori s ifjúkori hiányos táplálkozás, kedvezőtlen lakás- és hygienikus-, egyszóval szociális viszonyok eredője. De emellett ott látjuk az infekciós betegségek hatalmas birodalmát, melyről e betegségek kóroktana megállapította, hogy azok nagyrésze a szociális millió részint közvetlen, részint közvetett terméke. Fejtegetésünk során azt pedig volt alkalmunk látni, hogy a megrendült testi egészség a kriminalitás egyik legbujább melegágya.

Ennyit a szociális millió szempontjából.

Ha most a biológiai tényezőt vizsgáljuk a jelzett viszony látszögéből, úgy viszont azt látjuk, hogy az emberi szervezet is lehet olyan társadalmi viszonyok okozója, melyek a bűntettek elkövetését eredményezik.

Egy társadalom különböző osztályainak gazdasági jóléte nem kis mértékben függ az illető társadalmi elemek fizikai fejlettségétől. Gyenge, degenerált nép csak alsórendű gazdasági értékek termelője lehet. Az ilyenek, amint a népek gazdasági történelme mutatja, a különben természettől nyert kedvező viszonyok dacára, más népekkel folytatott gazdasági harcukban csakhamar alulkerekednek.

Láthatjuk tehát, hogy a szociális és biológiai tényezők egymásra-hatásában örökös körforgás van: majd a társadalmi szervezet szabályozza a biológiai, majd emez amazokat. Az emberi szervezet dezorganizációjának leghatalmasabb forrása a beteg társadalmi szervezet, amiként reorganizációját is nagyban ennek az emberi szervezetre való kedvező berendezkedése szolgálja. Amint pedig a fejlődés törvényét helyesen felismert társadalom kitűzött céljaival és e célok megvalósítására célszerűen beállított eszközeivel új szervi szükségletek termelőjeként és a régiék sorvasztójaként jelentkezhetik: egyúttal az emberi organizmus fejlődő átalakulását is serkentheti.

Fejtegetéseinkből ezek után nyilvánvaló, hogy az a mérleg, mely a kriminalitás biológiai és szociális tényezői súlyviszonyát van hivatva megállapítani, a szociális viszonyok túlsúlyát bizonyítja. Vagyis a kriminalitás tényezői aetiológiai szerepének úgy a kriminalitás akut és krónikus két csoportja szerinti vizsgálata, mint e tényezők

kölcsönhatásában megnyilvánuló erőviszonyának kutatása: a szociális tényezők részére állapít meg nagyobb jelentőséget. Ez is egyúttal minden kriminálaetiológiai kutatás felemelő tudattal eltöltő eredménye. Mert míg a kriminalitás biológiai tényezőivel szemben az emberi erő kifejtés csak kis latitude-ök között mozoghat, addig a társadalmi tényezőkkel szemben kifejtendő küzdelemben a tudatos kriminalpolitika és ezen túlterjedő szociálpolitika szabad pályán vehetik fel egymással a nemes versenyt.

(In: *Kriminológia. Budapest, 1912. 299-301. pp.*)